Lektion 9. “Normer och normkritik”

Handledning 55 min

00.00-00.15 Moment 1. Introduktion

1. **PeaceWorks**
    a. Peaceworks är en ideell freds- och ungdomsorganisation. Vi är en normkritisk plattform med visionen om en rättvis och hållbar värld i fred, där unga är aktiva samhällsaktörer. Detta samhälle kännetecknas av fred, global rättvisa och solidaritet, över och förbi socialt konstruerade, nationella, kulturella, sociala och ekonomiska gränser.

2. **Facts over Fiction - FoF**
    a. FoF är ett projekt som synar rollen som fake news och desinformation spelar i spridningen och befästningen av rasism i samhället.
        i. Vi undersöker kopplingen mellan den ökade rasistiska organiseringen bland unga och ökningen av fake news och desinformation.
        ii. Vi utforskar även hur det här **fenomenet** ska adresseras för att i sin tur motverkas.
    b. Projektet består av en metodbok som riktar sig mot lärare och skolpersonal och en serie workshops eller lektioner som vi kallar dem för elever.

3. **Dagordning**
    a. Moment 1. Introduktion
    b. Moment 2. “Turkkiosken”
    c. Moment 3. Viktiga begrepp
    d. Moment 4. Avslutande diskussion

4. **Safe Space: vad är det?...**
    a. **Värden:** Respekt, Hänsyn, Förståelse, Omtanke, Inkludering
    b. **Spelregler:**
        - **Vara respektfulla:** Handlar om att visa hänsyn till andras känslor, olikheter, identiteter, historier, förhoppningar och drömmar.
        - **Ej skratta åt andras erfarenheter:** Vi ska inte skratta eller skämta om andra och deras erfarenheter kring temana som vi kommer att navigera i lektionerna.
        - **Räcka upp handen:** Vi räcker upp handen om vi har något att fråga eller tillägga.
        - **Ha dialog och lyssna på varandra:** Vi pratar lugnt och har dialog med varandra, dvs lyssnar på vad andra har att säga innan vi själva pratar.
        - **Rasism inte medfött:** Vi utgår ifrån att rasism är ett samhällsproblem, inte medfött, och därför utmanar vi rasism genom att tänka kritiskt och att ha ett kritiskt förhållningssätt.
        - **Noll tolerans mot kränkningar:** Vi har nolltolerans för ord, handlingar, tankar och åsikter som skadar, kränker, eller stör våra klasskamrater.
    c. **Etik mot eleven:** Med etik mot eleven menas att ni som skola och utbildare har ett ansvar att behandla elever rätt. Vi kommer att beröra ämnen som är känsliga och laddade. Därför vill vi ge er chansen att förbereda er mentalt och emotionellt genom att ge er en triggervarning. Med triggervarning så menas en varning som ges innan man undervisar i något som kan väcka starka känslor hos elever.

5. **Syfte och mål**
    a. Att tillsammans definiera vad normer är.
    b. Att öka kunskapen och få igång tänkandet kring normer och normkritik.
    c. Att förstå att normer kan begränsa individer från att utöva sina rättigheter.

d. Att förstå och kunna diskutera samhällsfenomen.
e. Att utveckla förmåga att kritiskt granska och analysera olika samhällsfenomen.

6. **Definition av begreppet norm**
    a. Dela in klassen i fyra grupper och be varje grupp komma fram till en definition av begreppet norm.
7.
    a. Ta sedan fram följande definition på slide : En norm är en oskriven regel eller förväntning i samhället som styr hur människor bör bete sig eller vad som anses vara acceptabelt. Det är oftast något som de flesta i en grupp eller ett samhälle förhåller sig till. *Till exempel kan det vara en norm att man ställer sig sist i kön när man kommer fram till kassan på ICA eller att inte prata högt i biblioteket. Normer bidrar till att skapa ordning och förståelse i sociala situationer.*
    b. Inom antirasistiskt arbete kan det ofta låta som att normer per definition är något negativt men som ni ser i exemplet ovan så underlättar det en hel del saker. Normkritik är ett begrepp man ofta möter i antirasistiskt arbete. Man kan likna normkritik vid filmkritik där man först tittar på en film och därefter avgör om den är bra eller dålig. Samma sak med normer syna dem först och avgör sen om den ska kritiseras.

00.15-00.35 Moment 2. "Turkkiosken"

8. **"Turkkiosken"**[1]

[1] Länken finns även i presentationen https://www.youtube.com/watch?v=xe-O-TJHDSk

9. **Vad tyckte ni om filmen? Gruppövning**
    a. Låt eleverna sitta kvar i sina grupper och visa filmen "Turkkiosken".
    b. Ta fram en slide med följande frågor:.
        i. Vad tyckte ni om filmen?
        ii. Ser ni några problem i de olika situationerna?
        iii. Vem/vilka hade makt? Vem var privilegierad?
        iv. Vad kan man göra för att inte sådana här situationer ska uppstå i organisationen eller i skolan?

00.35-00.45 Moment 3. Viktiga begrepp

10. **Viktiga begrepp**
    a. Fråga eleverna om de känner igen begreppen (skriv upp dem på tavla) gå sedan igenom dem (samtidigt som du förklarar begreppen kan du ta fram definitionen på en slide)
    b. **Mikroaggressioner:** Ett uttalande, agerande, eller en incident som utgör en indirekt, subtil eller oavsiktlig diskriminering av medlemmar i en marginaliserad grupp som exempelvis ras- eller etnisk minoritet. ***Som vi kunde se i filmen är förövarna inte alltid medvetna om problematiken och därför sker mikroaggressioner ofta oavsiktligt. Men när det ackumuleras över tid blir det både skadligt för den utsatta och problematiskt inom organisationen eller på ett samhälleligt plan (Asal utsattes för en hel del mikroaggressioner).***
    c. **Gaslighting:** Gaslighting är en form av psykologisk manipulation från omgivningen som har till effekt att få utsatta personer att tvivla på sin egen verklighet, ofta i relation till diskriminering eller trakasserier. ***När någon gaslightar behöver det inte alltid vara av onda skäl. Ibland är det helt enkelt svårt för majoriteten att se eller förstå problematiken. Men när alla säger till dig att något inte är sant blir effekten att du tvivlar på din egen verklighet.***
    d. **Vit skörhet:** Obehag åtföljt av en uppsättning defensiva beteenden hos personer som rasifieras som vita när de konfronteras med information

eller situationer som synliggör ojämlikhet och orättvisor kopplat till hudfärg och position i samhället. ***Ett bra exempel på detta är det vi ser i filmen där väldigt många blev väldigt defensiva.***

e. För att kunna arbeta med att förändra organisationskulturen vi såg i filmen och främja ett mer inkluderande klimat behöver man kunna se dem här orättvisorna. Följande begrepp är värdefulla att förstå i sammanhanget. Om vi behärskar dem kan det förstärka vår uppfattning att se sådant vi annars kanske missar. Även för oss som redan kan se mönstret kan det hjälpa till att sätta ord på det vi ser så att vi kan begripliggöra det för andra.

00.45-00.55 Moment 4. Avslutande diskussion

11. **Avslutande diskussion**
    a. Frågor att diskutera i grupp sen helklass:
    b. **Finns det normer i samhället som får människor att känna sig inkluderade och exkluderade? Vem bestämmer dessa normer?** I Sverige har vi en stark norm kring social välfärd och tillgång till stöd. Vi har en stark norm kring att värna om familj och barn, föräldraförsäkring, gratis skola. Trots att det finns en stark norm kring jämställdhet i Sverige jämfört med många andra länder så råder fortfarande en mansnorm vilket gör att vi lever i ett samhälle som inte är jämställt. Det finns en språklig norm som fungerar exkluderande, i Sverige är det viktigt att prata väldigt bra svenska för att inte missgynnas på arbetsmarknaden. Trots en stor mångfald så är Sverige ändå kulturellt homogent, vi har en stark norm kring sekularism, att vara troende ses som något konstigt.
    c. **Vad leder inkludering respektive exkludering till?** Inkludering leder till känslor av trygghet och samhörighet. Exkludering kan leda till känslor av otrygghet, psykisk ohälsa och ett polariserat samhälle.
    d. Kan de som är innanför normen agera på ett sätt som får fler människor att känna sig inkluderade?

e. Sammanfattning: Normer är inte alltid negativa. Att vara normkritisk innebär att syna olika normer och utifrån det bestämma om de är bra eller dåliga ur ett rättviseperspektiv.

12. **Frågor**

13. **Tack**